

Хрещення Київської Русі, глаголиця, кирилиця, кирило-мефодіївські переклади, церковнослов'янська мова, писемність.

The article deals with the main periods of the Christianization of Kyivan Rus' in unity with the emergence of Slavic literature at different historical stages. The adoption of Christianity meant a change of a historical course in the country. It was a landmark event for the Kyivan Rus', Europe and the whole world. Along with it a system of evangelical values was adopted, which did not exist in a pagan society. In many ways this crucial event determined the human relations not only in the families but also in the society. The adoption of Christianity helped to unite people from different lands in the cultural and political community. The adoption of Christianity gave a great impulse to the development of Slavic (Slavonic) literacy, education. The first libraries – a source of literacy and moral values came into being in numerous monasteries. The article analyzes linguistic, cultural, moral aspects of the formation of two Slavic alphabets, the Glagolitic alphabet and the Cyrillic alphabet, emphasizes the importance of the Saints Cyril and Methodius translations for the creation of the Old Church Slavonic language (the main language of writing in Russia by the end of the XVII-th century).

Christianization of Kyivan Rus', the Glagolitic alphabet, the Cyrillic alphabet, the Saints Cyril and Methodius translations, the Old Church Slavonic (Slavonic) language, writing.

УДК 811.111'373.421

**ДЕЯКІ ВНУТРІШНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ПОЗИТИВНОЇ/НЕГАТИВНОЇ
СПРЯМОВАНOSTІ ОЦІНКИ У СИНОНІМІЇ (НА МАТЕРІАЛІ
ПРИКМЕТНИКІВ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)**

**В.М. Кирилова, кандидат філологічних наук
Київський національний лінгвістичний університет**

Досліджено спрямованість оцінки як суттєвого фактора утворення системи парадигматичних співвідношень, наявних у лексиці, що може використовуватися для їх лінгвістичного конструювання.

Спрямованість оцінки, парадигматичні співвідношення, лінгвістичне конструювання.

Системність у лексиці може розглядатися як результат дії комплексу системотворчих факторів, одним із яких є оцінка. Оскільки однією з базових лексичних підсистем, де оцінка відіграє значну роль, є синонімічний ряд, лінгвістичні прояви оцінки були проаналізовані саме в синонімії.

Врахування оцінного параметра є суттєвим для опису системи парадигматичних співвідношень, наявних між лексичними одиницями, з метою їх лінгвістичного конструювання (лексикографічного опрацювання, а також використання у комп'ютерних програмах). Адекватна з точки зору спрямованості оцінки параметризація значення номінативних одиниць на базі їх лінгвістичного конструювання дозволяє не тільки «розібрати» їх на частини (аналіз), але і зібрати частини у натуральне ціле (синтез).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Двадцяте століття можна вважати «золотим століттям синонімії».

У цей період активно вивчаються і збираються синонімічні ресурси мови, з'являється велика кількість досліджень та словників синонімів (Абрамов М. О., Александрова З. Є., Апресян Ю. Д., Бережан С. Г., Гречко В. О., Евгеньєва О. П., Фаворін В. К., тощо). У 50 - 70 - х роках ХХ століття зростає інтерес до вивчення синонімів, вчені прагнуть класифікувати і визначити місце синонімії в системі мови, досліджуючи її на всіх рівнях. З'являється самостійний науковий напрям в лінгвістиці – синоніміка. У зв'язку з великою кількістю робіт з синонімії, до кінця ХХ століття складалося враження, що в синонімії все вже вивчено, і інтерес до усього феномену поступово починає згасати. Нині спостерігається «період відродження» інтересу до синонімії в руслі сучасних лінгвістичних парадигм, виникає потреба в новій, когнітивно-орієнтованій теорії синонімії.

Аналіз проявів системності в лексиці передбачає розгляд окремих фрагментів мовної системи, які перебувають у складних взаємовідношеннях, іноді перетинаючись та переходячи одне в одне, що й зумовило актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження – аналіз внутрішніх закономірностей позитивної/негативної спрямованості оцінки у синонімії (на матеріалі прикметників сучасної англійської мови)

Виклад основного матеріалу. Значущість оцінки у мовній категоризації визначається тим, що з усієї сукупності доволіно та мимовільно здійснюваних людиною психічних актів значна частина припадає на долю оцінювання.

Аксіологічна категорія оцінки являє собою результат оцінної діяльності суб'єкта.

Мовний аспект цієї аксіологічної реальності прийнято трактувати як особливу мовну категорію – категорію оцінності.

Значення, яке несе в собі оцінку, формує відповідний підхід до об'єкта, виділяє властивості, які пізнаються, визначає сутність цього об'єкта.

При аналізі синонімічних рядів ми виходили з припущення, що у комплексі семантичних компонентів оцінки поряд із суб'єктом, об'єктом та інтенсивністю важливу роль відіграє *спрямованість оцінки*. Спрямованість оцінки як окремий випадок кваліфікації об'єктів та диференціації властивостей об'єктів, що порівнюються, є одним із факторів, які визначають саме існування і внутрішню організацію синонімічного ряду.

Оцінність як мовне явище характеризується польовою структурою, в складі якої присутні центр і периферія. Одиниці з більш вираженим оцінним значенням перебувають ближче до центра множини, одиниці з менш вираженим оцінним значенням – на периферії. Критерієм периферійності/ядерності оцінки є місце оцінного компонента в словникових тлумаченнях. На периферійність часто вказують словосполучення типу “іноді має значення”, “у деяких випадках” тощо.

У словниках синонімів часто зустрічаються пояснення, які можна трактувати як прямі вказівки на взаємне розташування елементів на градаційній оцінній шкалі або на лінії центр-периферія множинності оцінної лексики. У багатьох же інших випадках доводиться робити багатоступінчастий аналіз і користуватися кількома словниками.

Двовимірна модель множини оцінних лексичних одиниць, в якій відображене ядерне/периферійне положення його елементів, співвідноситься з оцінною шкалою в тому розумінні, що периферійна частина множини оцінних одиниць у проекції на оцінну шкалу перебуватиме ближче до нульової позначки [2, с. 124]. І навпаки, ядро множини оцінної лексики, будучи спроектованим на оцінну шкалу, розміститься досить далеко від нульової позначки.

Мовні засоби, які існують для вираження оцінності, становлять собою поле з двома ядрами. Спільне значення оцінності, властиве тою чи іншою мірою усім конститuentам поля, розпадається на два мікрозначення, або мікрополя: пейоративне (зі знаком -) та меліоративне (зі знаком +). У центрі кожного мікрополя перебуває оцінна лексика – раціонально- та емоційно-оцінні слова, в яких оцінний компонент представлений постійно. Контекстуально обумовлені лексичні одиниці пейоративного та меліоративного поля утворюють спільний сегмент, у який входить нейтральна та енантіосемна (двооцінна, з діапазоном від – до +) лексика.

З погляду спрямованості оцінки множини синонімічних рядів прикметників сучасної англійської мови можна зобразити як двовимірну площинну модель у вигляді кругів, які перетинаються. У вигляді такої ж моделі можна зобразити синонімічний ряд, а у випадку енантіосемії – слово. У деяких випадках можливе розташування синонімічного ряду на звичайній одновимірній оцінній шкалі, ліва частина якої зображає негативну оцінку, права – позитивну. Оцінна шкала більш доречна при схематичному зображенні скалярно-синонімічного комплексу, коли є можливість точно градувати ступінь позитивності/негативності оцінки.

Відношення між значеннями членів синонімічного ряду можна описати, застосувавши теорію смислорозрізнявальних опозицій. Опозиція виникає тоді, коли наявні відносини між двома одиницями, які характеризуються спільною інтегральною ознакою і для розрізнення яких достатньо однієї дистинкції. Цим умовам цілком відповідають члени синонімічного ряду. В ролі одного з дистинкторів часто виступає оцінна сема.

Між двома множинами А і В (у нашому випадку – значеннями елементів синонімічного ряду) логічно можливі такі типи відношень, які є значущими для вивчення оцінки у синонімії:

1. Відношення тотожності між множинами А і В.

Множини в такому випадку рівні, семантично еквівалентні.

2. Відношення включення між множинами А і В.

У такому випадку одна множина А міститься в іншій – В. Це відношення роду, або гіпонімія.

3. Відношення перетину між множинами А і В [1, с.56].

У цьому випадку множини у результаті їх взаємного перетину виявляють, з одного боку, однакові елементи, а з іншого, оскільки жодна з цих множин не включає в себе цілком іншу, – неоднакові. Перетин множин А і В – це множина елементів, спільних для обох множин. Члени опозиції (лексичні одиниці, представлені множинами семантичних компонентів) виступають тут як рівноправні, рівнозначні, на відміну від типу 2. Це – відношення більшості синонімів, антонімів, семантично близьких слів. Такі відношення одиниць утворюють у мові еквіполентні опозиції.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Парадигматичні зв'язки синонімів усередині ряду передусім залежать від міри подібності типів їх лексичного значення. За цим найбільш суттєвим, узагальнюючим показником синонімічні ряди розмежовуються на гомогенні та гетерогенні. У нашому дослідженні терміна “гомогенний” та “гетерогенний” синонімічні ряди вживаються у більш вузькому значенні – як розрізнення синонімічних рядів за критерієм спрямованості оцінки на монополярні та біполярні. Нові терміни вводяться у зв'язку з тим, що диференціація гомогенних і гетерогенних синонімічних рядів може бути проведена і за іншими критеріями.

Подальшого теоретичного та експериментального вивчення потребують, на наш погляд, такі питання: спрямованість оцінки у синонімічних рядах, які належать до різних лексико-семантичних груп; спрямованість оцінки у синонімічних рядах на матеріалі художніх текстів; спрямованість оцінки залежно від лексико-граматичних та граматичних особливостей об'єкта.

Список літератури

1. Кириллова В. Н. Направленность оценки в синонимии (на материале прилагательных современного английского языка) : дис... канд. филол. наук: 10.02.04 / Кириллова Вера Николаевна. — К. 1996. — 167 с.

2. Потебня А. А. Полное собрание трудов: Мысль и язык. / А. А. Потебня. — М.: Лабиринт, 1999. — 300 с.

Исследована направленность оценки как существенного фактора образования системы парадигматических соотношений, существующих в лексике, что может использоваться для их лингвистического конструирования.

Направленность оценки, парадигматические соотношения, лингвистическое конструирование.

Systematic character in vocabulary can be regarded as a result of system forming factors, one of which is evaluation. As one of the basic lexical

subsystems with great significance of evaluation is the synonymical row, linguistic manifestations of the evaluation were analysed in the synonymy.

Analysing the development of systemacy in the vocabulary implies investigating certain fragments of the language system, which interact in a complex way, sometimes intersect and turn into each other.

Significance of the evaluation in the language categorization is determined by the fact that of all the range of deliberately and unconsciously performed mental actions, a very considerable part happen to be evaluation.

Axiological category of evaluation is a result of a subject's evaluative activity. The language aspect of this axiological reality is traditionally interpreted as a special language category – the category of evaluation. The meaning, containig an evaluation, forms a corresponding approach to the object, distinguishes the qualities under study and defines the essence of the object in question.

The research was aimed at the reveal of peculiarities and structural order of adjectival synonyms in modern English viewed through the direction of evaluation (positive or negative assessment) in their semantics. Accordingly synonymic groups of English adjectives fall into unidirectional (monopolar) and bidirectional (bipolar).

Both varieties of synonymical groups can be further divided into scalar and nonscalar multitudes with regard to the degree of their discreteness.

The focus of evaluation, paradigmatic relations, linguistic construction.

УДК 81

МЕТАФОРА КАК СРЕДСТВО ВЫРАЖЕНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОСТИ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ УИЛЬЯМА СОМЕРСЕТА МОЭМА

Н.А. Аристова, кандидат педагогических наук

Проанализированы метафоры как средства выражения эмоциональности в романе С. Моэма «The Narrow Corner», творчеству которого особенно свойственно острое и эмоционально-подчеркнутое отношение к действительности и лиризм изображения. На основе денотативной характеристики исследуемых метафор было выявлено три основных типа сопоставлений, лежащих в их основе.

Метафора, теория метафоры, эмоциональность.

Писатель, изображая жизнь, добивается того, чтобы социальные отношения в произведении воспринимались как реальные, чтобы радость и страдания героев вызывали соответствующую эмоциональную реакцию у читателя, так как эмоциональность – один из критериев художественной